

Hukuk Öğrencisinin Pratik Çalışma – ya da Sınav – Olayının Hukuki Çözüm Metoduna Hakim On İki Metodolojik Temel İlke

Twelve Basic Principles of Legal Knowledge Applied By Law Students In Practical or Exam Studies

O. Gökhan Antalya *

ÖZ

Hukuk fakültesi öğrencisinin, hukuk bilgisini, pratik çalışmalara ve sınav olaylarına uygulaması, hukuk metodolojisi temeline sahip olmasına ve bu temel bilgiyi uygulayabilmesine bağlıdır. Öğrenci önce olayı dikkatle dinlemeli veya okumalı, olguları objektif bir şekilde değerlendirmelidir, olaya tüm yönleriyle bir bütün halinde bakmalıdır. Öğrenci, maddi olayın olgularını tespit etmelidir, bu olguların hangi bilim dalına uygun düştüğünü belirlemelidir. Öğrenci çekişmeli olayları çekişmesiz olaylardan ayırmalıdır. Maddi olayda, hukukun konusu olabilecek olguları belirlemelidir. Maddi olaydaki kişilerin niteliklerini ortaya koymalı, olayın zamansal gelişim cetvelini çıkarmalıdır. Olayda verilen tüm kişileri ve ilişkileri düşünerek, kimin, kimden neyi talep edebileceğine ilişkin olasılıkları belirlemelidir. Öğrenci, yorum ilkelerine uygun olarak kanunu yorumlamalıdır. Hukuki çözüm alternatiflerini ve bunların gerekçelerini değerlendirerek, amaca en uygun çözümü seçmelidir. Bu çözümünü ayrıca denetlemelidir. Çözümünü açık ve yalın cümlelerle, dil bilgisine uygun şekilde yazmalıdır. Bu yazımda belirli bir düşünsel sıraya uymaya özen göstermelidir. Hukuk öğrencisinin, hukuk bilgisini, pratik çalışmalara ve sınav olaylarına uygulamasına ilişkin on iki temel ilke çalışmamızda detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Maddi Olayı Anlamak, Hukuku Anlamak, Hukukun Kaynakları, Hukukun Uygulaması, Yargı Kararının Gerekçelendirilmesi, Kanunun Yorumlanması, Kanunun Tamamlanması, Yargı Kararı, On İki Metodolojik İlke, Hukuk Metodolojisi, Pratik Çalışma ve Sınav Olayı

ABSTRACT

A law student's use of legal knowledge in practical studies and cases in exam questions depends on grasping the basis of law methodology and implementing this fundamental knowledge to these conditions. The student should first listen or read the events carefully, evaluate the facts objectively, and look at the event from all aspects as a whole. The student should determine the facts of the event and determine these facts are more suitable for which discipline. The student should distinguish contentious events from non-contentious events and determine the facts that may be the subject of law in the event. It should reveal the qualifications of the persons in the event and draw up the temporal scale of the event. It should identify the possibilities of who can demand what from whom, considering all the persons and relationships given in the event. The student should interpret the law rules following the principles of interpretation. It should select the most appropriate solution for the purpose by evaluating the legal solution alternatives and their reasons. According to grammar, the solution should be written in clear and plain sentences, and a specific intellectual order should be followed. In this context, twelve basic principles of legal knowledge applied by law students in practical or exam studies will be discussed in detail in this article.

Keywords: Understanding the Fact, Understanding the Law, Sources of the Law, Practice of the Law, The Justification of the Judicial Decision, Interpretation of the Law, Completion of the Law, Judicial Decision, Twelve Methodological Principles, Methodology of Law, Practical Study and Exam Event

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: O. Gökhan Antalya

E-posta/E-mail: gantalya@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 01.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 21.05.2021

I. GİRİŞ

Cicero, bir hatip için, üç şeyin önemli olduğunu ortaya koymuştur:

Birincisi, doğru gerekçeyi bulma (gerekçelendirme);

İkincisi, keskin bir zihin;

Üçüncüsü, metoda uygun ilerleme ve çalışma. Bunlara bir de “yeteneği” ilave edebiliriz.

Her hukuk fakültesi öğrencisi – aynı *Dworkin*'in “herkül¹”ü gibi – doğru metotla çalışarak zihnindeki hukuk normuna ilişkin doğru bilgiyi, pratik çalışma ya da sınav olayına uygulama ve bu uygulamayla vardığı hukuki sonucu gerekçelendirme yeteneğine sahip olmalıdır.

Hukuk öğrencisi için metodoloji, özetle:

1. Kanunu bulma;
2. Kanunu okuma;
3. Hukuk doktrinini ve yargı uygulamasını okuma;
4. Yargı kararını vermektir.

Hukuk fakültesi öğrencisinin uygulamalı derslerde başarılı olabilmesi, sadece hukuk metodolojisi bilgisine sahip olmasına bağlı değildir; onunla birlikte hukuk metodolojisi bilgisini uygulayabilmesine de bağlıdır.

Bunu yapabilmesi için de önce olayı anlaması, sonra da hukuku anlaması gerekir. Hukuk fakültesi öğrencisinin olayı okuyup nasıl anlayacağı ve hukuku okuyup nasıl anlayacağı aşağıda incelenecektir. Hukuk öğrencisinin pratik çalışma ya da sınav olayını çözme metodu ve bu metodun aşamaları ve bu aşamalara hakim on iki ilke üzerinde ayrıca durulacaktır.

II. METODUN AŞAMALARI VE METODA HAKİM ONİKİ METODOLOJİK TEMEL İLKE

A. MADDİ OLAYIN ANLAŞILMASI: OLAYIN OKUNMASI

1. İLKE 1: Öğrencinin Maddi Olayın Olgularının Saptanmasında Yaklaşımını ve Tavrını Belirlemesi

a. Öğrencinin girdiği bilim dalına uygun olarak maddi olayı ve hukuku değerlendirmesi

Öğrenci girdiği sınavın ilgili olduğu dersin kapsamında kendisine öğretilen ve kendisinden beklenen hukuk bilgisi kapsamında sınav olayını cevaplayacaktır. Medeni hukuk sınavında ceza

1 ANTALYA, O. Gökhan, Hukuk Bilimine Katkı Olarak – Hukuk Teorisi, C. I, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, N. 1420, 1466 vd.

hukuku bilgilerini uygulamayacak; eşya hukuku sınavında aile hukuk bilgileri ile sınav olayını çözmeyecektir.

Sınav soruları ders müfredatı kapsamında cevaplanacaktır.

b. Öğrencinin Maddi Olayı Objektif ve Tarafsız Olarak Değerlendirmesi ve Hukuku Uygulaması

Öğrenci kendisine verilen olayı kendi kişisel ön yargı ve ön anlayışına göre değil, objektif ve tarafsız olarak değerlendirmek durumundadır.

Öğrencinin kendisine verilen olaydaki hukuki durumun ne olduğunu belirleyebilmesi için önce olayın maddi olgularını belirlemesi gerekir.

2. İLKE 2: Maddi Olayın (Durumun) Olgularının Belirlenmesi ve Olguları Anlama ²

a. Maddi Olayın Çözüm Metodu ve Tekniği

Olay çözüm metodu ve tekniği konusunda, Alman dilindeki hukuk doktrinine bakıldığında³ nispeten katı bir tekniğin geliştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda hukukçular ve bilirkişiler belirli bir hukuki olayı değerlendirirken, vardıkları karar sonuçlarını ifade ettikleri raporda, tartışmalı ve tartışmasız maddi olayları birbirinden ayırmalıdır⁴.

Bilirkişi raporu tekniğinde ve hukuk eğitiminde pratik çalışma veya sınavdaki olayı çözüm metodunda, “*bağlantılar tekniği*“ (Relationentechnik) önem arz eder. Bağlantı, bir yargı kararı değildir; hukukçunun ya da bilirkişinin tartışmalı olduğu belirlenen maddi olay hakkındaki karara ilişkin bir önerisi veya öğrencinin bu konudaki görüşüdür.

Olayların çözüm metodu, aynı zamanda *hukuki talepler metodu* ile yakın ilişki içindedir. Hukukçu, Roma hukukundan günümüze hukuki olarak soruna “*quae sit actio?*” diyerek başlar. Bu soru, genel olarak olay “*hangi hukuki duruma uyar?*” şeklindedir.

Maddi olayın hangi hukuki duruma ilişkin olduğunu, kim, kimden, hangi hukuki sebebe dayanarak, neyi talep edebilir sorularına ilişkin olarak talebin hukuki durumu belirler. Bu kapsamda, *kanunların ya da taleplerin yarışması ya da çatışması* dikkate alınmalıdır⁵.

2 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, O. Gökhan, Hukuk Bilimine Katkı Olarak – Hukuk Metodolojisi, C. II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, N. 480 vd.

3 Bkz. ZIMMERMANN, Walter, Klage, Gutachten und Urteil: Eine Anleitung für die zivilrechtlichen Ausbildungs- und Prüfungsarbeiten mit Beispielen, 21. Auflage, 2019; SCHNEIDER, Egon/ SCHNEIDER, Harald/ BRAUER, Helmut, Der Zivilrechtsfall in Prüfung und Praxis, 7. Auflage, 1988; SCHUSCHKE, Winfried/ SATTELMACHER, Paul/ SIRP, Wilhelm/ DAUBENSPECK, Hermann/ LÜTTIG, Paul/ BEYER, Gerhard, Bericht, Gutachten und Urteil, 33. Auflage, München, 2003.

4 Ayrıca bkz. VALERIUS, Brian, Einführung in den Gutachtenstil, 3. Auflage, Berlin 2009.

5 Bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 621 vd.

b. Maddi Olay Olgularının Hukuk Kuralının Hukuki Olgularından Ayrılması

aa. Genel Olarak

Kural olarak, hukuk kuralının hukuki olguları maddi olayın olgularından çok kolay olarak ayrılır. Hukuk uygulamasında, uygulayıcılar, olaya ilişkin olguların hukuki olanları ile hukuka ait olmayanlarını ayırmakla işe başlarlar.

Yine de maddi ve hukuki sorunun mantıksal olarak birbirinden ayrılması gerekip gerekmediği ve nasıl ayrılacağı hukuk metodolojisinde tartışılmaktadır⁶.

Pozitif hukukta maddi olay ve hukuk ayrımı, maddi sorun ve hukuki sorun olarak ayrılmaktadır. Bu ayrım özellikle yargılama hukukunda ayrı bir önem taşır. Yabancı hukukun uygulanmasında ve ispat hukukunda, özellikle ispat yükü bakımından bu ayrım önemlidir.

Hakim hukuku uygularken, iddia eden taraflar maddi olayı ispat yükü altındadır (TMK m.6; HMK m.33)⁷.

bb. Maddi Sorunlar ile Hukuki Sorunların Birbirinden Bağımsızlığı

Kural olarak maddi sorun ile hukuki sorun birbirinden bağımsızdır⁸. Dünyasal olgu “olan” (Sein) hukuk ile bağlayıcılık taşıyan ve hukukun kaynağına dayanan “olması gereken” (Sollen) hukuk bu ayrımın temelini oluşturur⁹.

Maddi sorun (olgu) ve hukuki sorun (olgu) ayrımı bağlamında bu kavramlar arasındaki ilişki, *Karl Engisch* tarafından “ileriye ve geriye giden bakış” (Hin und Herwandern des Blickes) görüşü ile açıklanmaya çalışılmıştır¹⁰. Bu görüşü hukuk metodolojisinde inceledik¹¹.

Felsefi hermeneutik yaklaşımı da farklı bir bakış açısı getirerek, her anlamının, hukuk dahil, dile ve geleneksel yaklaşıma bağlı anlayışa göre değil, daha önceki uygulanmış olaylara uygun ölçütlere göre şekillendiğini ifade etmektedir¹². Bu sebeple hukuk, önceki emsal – tipik – yargı kararlarına ve hukuk doktrinine uygun olarak uygulanmaktadır. Bu yaklaşım hukuk metodolojisinde tipik düşünce görüşüyle dile getirilmektedir¹³.

6 Bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 488 vd.

7 Bkz. ANTALYA, O. Gökhan/ TOPUZ, Murat, Marmara Hukuk Yorumu – Medeni Hukuk (Giriş-Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri), C. I, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, N. 2273 vd.

8 VOGEL, Ivo, Erfolgreich recherchieren – Jura, 2012, s. 18.

9 Bkz. ANTALYA, HBK C. I: HT, N. 2277 vd.

10 ENGISCH, Karl, Logische Studien zur Gesetzesanwendung, 3. Auflage, Heidelberg 1963, s. 15.

11 ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2090 vd.

12 GADAMER, Hans-Georg, Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik, 5. Auflage, Tübingen 1986, s. 313 ff., 330.

13 ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 1488 vd.

cc. Maddi Olayın Olgularının Tespiti ve Anlaşılması

Maddi olayın olgularının tespiti hukuk metodolojisinin konusunu oluşturmaz; hukuk yargılaması biliminin alanını oluşturur. Maddi olayların tespiti bir anlama ve tanıma faaliyeti olarak hukuk yargılaması ile gerçekliğe ulaşır.

Olayın hukuken çözümü, onun tüm maddi olguları hakkında ayrıntılarıyla, tam olarak bilgi edinilmesine bağlıdır. Eğer olayın maddi olguları eksik ve yanlış tespit edilir ya da tam anlaşılamazsa, doğru yargıya varmak mümkün olmaz.

Hukukçu “*Fetvayı, anlatışa göre verir*”, bunun için olayın ilgisinin olayın olgularını doğru ve gerçeğe uygun olarak hukukçuya anlatması gerekir. Hukukçu olmayanlar olayı sübjektif olarak kendi cephelerinden ortaya koyarlar; doğru olarak ve gerçeğe uygun bir şekilde olayı anlatamazlar ya da eksik anlatabilirler, ayrıntılara yer vermeyebilirler. Ama gerçek bu ayrıntılarda saklanmış olabilir. Bazen de saklamanın ya da gizlemenin doğru olduğunu sanabilirler. Bunun için olayı anlatanın, hukukçuya güvenmesi sağlanmalıdır. Olayın eksikleri yöneltilecek sorularla tamamlanmalı, anlatımdaki yanlışlıklar bu yolla düzeltilmelidir.

Hukukçu yerinde ve doğru soruları sorarak, olayın hukuken önemli noktalarını aydınlatmalı ve vakıaları ispat etmeye çalışmalıdır. Olayla ilgili diğer belgelerle olayın gerçekliğini ve ispat edilebilirliğini sorgulamalıdır. Yargılamada iddia ve savunma açısından olayın tespiti ve anlaşılması önem taşır. İspat bakımından da, tanık sorgulamasında soru ayrı öneme sahiptir. Bunun için de hukukçu soruları sorarken, anlatılanı anlama ve sorgulama yöntemlerini ve tekniklerini kullanmalıdır. Bu yöntem ve teknikleri hukuk öğrencisi de öğrenmeli ve bu yönde yeteneğini geliştirmelidir.

Maddi olayın olgularının, hukuken önemli olanlarını anlama ve tanıma faaliyetinin amacı, tarihi bir araştırma yapmak değil, aksine sadece hukukun uygulanması amacı için pratik gerçeği belirlemektir. Bu sebeple, hukukta, formal (şekli) gerçeklikle maddi gerçeklik her zaman örtüşmeyebilir. Özellikle ispat yükü ve ispat araçları maddi gerçekliği karartabilir.

Bilgi bilimi metodığı, hukukçu için ayrı bir önem taşır. Hukuk da maddi olguları, akli düşünce, bilgi ilkeleri ve bilimsel anlam dışında değerlendirmez, bilgi biliminin bilgisini kullanır, ondan hareketle maddi olguları tespit eder.

Hukuk yargılaması, maddi olaydaki hukuki gerçekliği arar. Felsefi bir soru olarak, “hukuki gerçek nedir?” sorusuna şu cevap verilebilir: Hukukun uygulanmasını sağlamak amacıyla, gerçek olarak görünen konusunda, yargılama yanlışı yapmaksızın, hakimin (ya da idarenin) ikna edilmesi süreci sonucunda belirlenendir.

Yargılama yanlışına, yanlış hukuk metodolojisi kuralları sebebiyet verebilir.

Hukukçu, olayın maddi olgularını doğru tespit etmeli, olguların gerçekliğini araştırmalı ve gerçekliğin ispat edilebilirliğini açıklığa kavuşturarak, olayı kendisine mal etmelidir.

dd. Çekişmeli Olayları Çekişmesiz Olaylardan Ayrılması

Hukuka “olay” dahildir. Bu, tüm bilim dalları için geçerlidir. Hukuki olay öyle bir maddi olgudur ki, bu maddi olgu konusunda taraflar ya da ilgililer uzlaşma içinde değildir. Taraflar arasında çekişmeli (tartışmalı) olmayan durumlar, ispat edilmemiş olay olarak kabul edilmez¹⁴. Öyleyse maddi olayda hukuken çözülmesi gereken hususu belirlememiz, yani çekişmeli olan olgularla çekişmeli olmayan olguları birbirinden ayırmamız gerekir¹⁵.

Çekişmeli olaylar, genellikle kanuni gerekçeler ve kanuni çözüm dikkate alınarak belirlenir¹⁶.

ee. Maddi Olayın Olgularının Farklı Boyutlarıyla Anlaşılması

Hukukçu hukuki faaliyet ve çalışmalarına kural olarak maddi gerçeklik ile başlar ve maddi gerçekliği olay olguları da hukuken önemli olanla önemli olmayana birbirinden ayırır.

Maddi olayın olgusunun anlaşılmasında hukuken önemli olan hususlar üç boyutta değerlendirilir:

- Maddi olgudaki yarar ve değer ve yarar (değer) dengesinin anlaşılması,
- Maddi olgu süreçlerinin ve durumunun anlaşılması,
- Maddi olguda yer alan irade beyanının anlaşılması (İradenin – Sözleşmenin Yorumu)¹⁷.

Hukuku uygulayan (hakim, bilirkişi, öğrenci vd.), yukarıda belirttiğimiz üzere bilgi bilimi konularından hareketle, hukuk kuralına uygun olarak hukuki olayın olgularının tespitini yapar, bu tespitine ilişkin delilleri değerlendirerek, birtakım yargı kararlarına (sonuçlara) ulaşır.

ff. Maddi Olay Metinlerin İncelenmesi ve Denetlenmesi (Güvenilirliğinin Denetlenmesi)

Ödev ya da seminer olarak öğrenciye bazı metinler verilebilir veya bir olayı çözmek için öğrenci bazı metinlerden, örneğin internet metinlerinden yararlanmak durumunda olabilir. İşte bu metinlerin güvenilirliğinin sorgulanması gerekir.

Kaynak metnin güvenilirliği sağlayacak kalite denetlemesinde, metindeki gerçeği aramak için aşağıdaki temel sorudan hareket etmemiz gerekir:

“O metinde,

– Kimin, kime,

– Neyi, neye dayanarak, nerede, ne zaman, nasıl vb. bilgi verdiğinin denetlenmesi gerekir.”

14 HONSELL, Heinrich/ MAYER-MALY, Theo, Rechtswissenschaft: Die Grundlagen des Rechts, 7. Auflage, 2017, s. 45.

15 SCHAPP, Jan, “Der Fall in der juristischen Methodenlehre”, Subsumtion: Schlüsselbegriff der Juristischen Methodenlehre, (Hrsg. GABRIEL, Gottfried/ GRÖSCHNER, Rolf), Tübingen, 2012, s. 227 ff.

16 HONSELL/MAYER-MALY, s. 45 ff.

17 ANTALYA, O. Gökhan, Marmara Hukuk Yorumu – Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Temel Kavramlar – Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri), C. V/1,1, 2. Basi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, N. 447 vd., 2571 vd.; ANTALYA, HBK C. II: HT, N. 2567.

Bir hukuk metninin eleştirisel denetleme listesindeki kalite (güvenilirlik) denetiminin temel sorularını şu şekilde sıralayabiliriz:

- a. “Metin hakkında ne biliniyor?” sorusuyla ilgili olarak,
- aa. “Metnin amacı nedir?”
- bb. “Ne nitelikte ve özellikte bir metindir?”
- cc. “Güncelliği, etkinliği nedir? Hangi düzeyde ve ne ölçüdedir?”
- dd. “Kim(ler)i hedefliyor?”
- ee. “Özenli mi? Ciddi mi?”
- ff. “Metnin kaynakları nereden, nasıl alıntılanmış?”
- gg. “Metin araştırmayla alaka mı?”
- b. “Yazar kimdir? Yazar hakkında ne biliyorsunuz?”
- c. “Metni nerede okudunuz?”

Yukarıdaki sorular ışığında kaynak metnin eleştirel denetlenmesi sonucunda;

1. Kaynaktan endişeye edilmiyorsa yani güvenilir ise, bunun daha fazla tartışılmasına gerek yoktur ve bu metinden kaynak olarak yararlanılabilir.
2. Bir kaynakla ilgili endişeler, onun dikkate alınmasını engelleyecek kadar ağır basıyorsa, o kaynağı göz ardı etmemiz gerekebilir. Güvenilmez metinlere kaynakçada yer vermemek gerekir; bu metinlerden yararlanmamak gerekir.
3. Kaynağın güvenilirliği şüpheli ise, bilgiler güvenilir bir kaynak tarafından yalanlanmıyorsa ve de daha iyi bir güvenilir kaynak da bulunamıyorsa, kaynaktaki ifade edilen görüş yeniden süzgeçten geçirilerek, gerçek olmayan bilgilerden arındırılarak, bu kaynaktan ihtiyatla yararlanılmalıdır.

gg. Maddi Olaydaki Hukuki Durumun Belirlenmesi

aaa. Genel Olarak

“Olaydaki hukuki durum nedir?” sorusuna cevap verebilmek için öncelikle olay üzerinde çalışılmalı ve olayın maddi olguları tespit edilmelidir.

Gerçekten, hukuk normu ve yaşam gerçekliği içinde maddi olay (olgu) ilişkisi söz konusudur. Bu ilişki içinde, mantıksal dedüksiyon için,

- Maddi olayın (olgunun) somutlaştırması ve delillendirmesi zorunludur.
- Maddi olgunun hukuken belirlenmesi, nitelendirilmesi ve ispatlanması gereklidir.

- Kanun normunun uygulama alanının belirlenmesi için, hukuk normunun hukuki olgularının tespiti gerekir (*normun uygulama alanının belirlenmesi*).

Maddi olayın olguları, hukuk kuralının hukuki olgusunun konusunu oluşturur: Öyleyse öncelikle “*Maddi olayın olgusu neler idi, neler oldu, neler olmalıydı?*” sorusuna cevap vermek gerekir.

- Maddi olgu sadece dışsal olgulardan değil, aynı zamanda arzu ve isteğe, hatta etkenlere ilişkin (saikle ilişkin) içsel olgulardan oluşabilir. Örneğin temel (saik) hatası, gabin (aşırı yararlanma) gibi¹⁸.
- Tanımlayıcı olguların (örneğin reşit olma yaşı, evlenme yaşı) yanında, normatif olgular ve değerlendirme olguları söz konusu olabilir¹⁹.

Tartışmalı olmakla birlikte²⁰, görüşümüze göre, hukuki olgu özelliği gereği sadece bir norm yardımı ile belirlenebilir. Söz konusu mutlaka bir hukuk normu olmalıdır. Borç hukuki ilişkisinin de bir hukuk normu olduğunu hatırlayalım.

bbb. Hukukun Konusu Olabilecek Olayın Olguların Belirlenmesi

Bir hukuki uyumsuzluğun çözümünde, her hukukçu gibi hukuk öğrencisinin de, önce uyumsuzluğun temelini teşkil eden somutlaşmış maddi olguları hukukçu gözüyle tespit etmesi gerekir. Her olayın her bilim disiplini yönünden farklı bilgi ve metotlarla değerlendirilebilmesi söz konusudur. Hukukçu maddi olayın olgularını hukuk bilgisi ve metoduyla değerlendirir. Toplumsal yaşam ilişkilerinin, bu ilişkilerdeki yarar dengelerinin ve değerlerin normun amacında yer aldığı unutulmamalıdır.

Maddi olayın hukuki olgularının tespiti için aşağıdaki soruların cevapları aranmalıdır:

aaaa. Kişilerin Tespiti

Maddi olayda kaç kişinin ve hangi kişilerin yer aldığı tespit edilmelidir.

Olaya katılan kişilerin nitelikleri belirlenmelidir. “Kamu hukuku kişisi mi, özel hukuk kişisi mi? Gerçek kişi mi ya da tüzel kişi mi? Özel hukuk tüzel kişi ise, ticari şirket mi yoksa dernek ya da vakıf mı? Kamu tüzel kişi ise hangi tüzel kişi?” sorularının cevapları tespit edilmelidir.

Olaya katılanların hangilerinin birlikte hareket ettiği, hangisinin bireysel hareket ettiği belirlenmelidir. Birlikte hareket edenlerin katılımlarının nitelik ve özellikleri belirlenmelidir.

Birlikte hareket etmese de kişiler arasında ilişki varsa bu ilişki belirlenmelidir.

18 Ruhun makine düşüncesi içindeki yeri konusunda bkz. RYLE, Gilbert, Der Begriff des Geistes, Stuttgart, 1969.

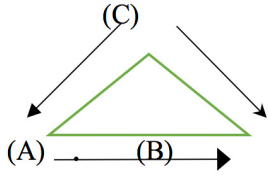
19 LARENZ, Karl /CANARIS, Claus-Wilhelm, Methodenlehre der Rechtswissenschaft, 3. Auflage, Berlin-Heidelberg, 1995, s. 104 ff.

20 Bkz. REHBINDER, Manfred, Rechtssoziologie, 2. Auflage, Berlin, 1989, s. 14; TIEDEMANN, Klaus, Tatbestandsfunktionen in Nebenstrafrecht, Tübingen, 1969, s. 90 ff.

Kişiler büyük harfle kısaltılabilir; örneğin (A), (B), (C) ... .

Kişiler arasındaki maddi ilişkiler kısa şemalarla ile ifade edilebilir; örneğin,

bbbb. Olayların Zamansal Gelişiminin Belirlenmesi

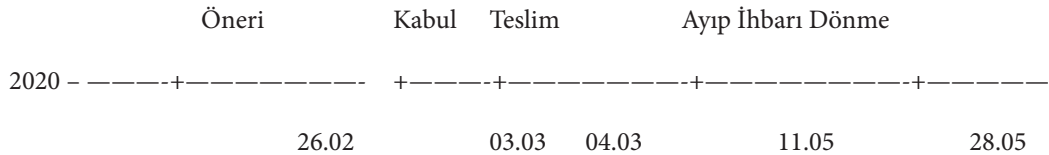
Olayların zamansal gelişimi tarihsel (kronolojik) olarak belirlenmeli; bu ilerleme daha sonra mantıksal olarak kontrol edilmelidir.

Olaylar mantıksal ilişki içinde bir zaman çizelgesinde ifade edilebilir.

Örneğin:

TARİH	OLAY
26.Şubat.2020	Öneri
03.Mart.2020	Kabul
04.Mart.2020	Teslim
11.Mayıs.2020	Ayıp İhbarı
28.Mayıs.2020	Dönme
....	--

ya da

cccc. Olay Sorularına İlişkin Olay Olgularının Belirlenmesi

Olay sorularını ilgilendiren olay olgularının belirlenmesi gerekir. Örneğin ceza hukukunda “(A) suçlu mudur?” şeklindeki sorunun cevabında ya da özel hukukta “(A), kimden neyi talep edebilir?” sorusunun cevabında maddi olay olgularının belirlenmesi gerekir.

Genel olarak olay olgularının belirlenmesinde özel hukukta, kim, kimden ve neyi talep edebilir sorusuna cevap aramak gerekir. Ceza hukukunda, suçun tipikliğini oluşturan hukuki olguları olaydaki olgularını karşılıyor mu sorusunun cevabı aranır.

Olayda verilen tüm kişi ve ilişkiler düşünülerek, kimin, kimden, neyi talep edebileceğine ilişkin tüm olasılıklar değerlendirilmelidir. Örneğin,

(A), (B)'den (x)'yi talep edebilir.

(A), (C)'den (x)'yi talep edebilir.

(B) ve (C), (A)'dan (x)'i talep edemez.

.....

Ceza hukukunda ise, kim, hangi davranışı sebebiyle, hangi ceza kanuna göre cezalandırılabilir sorusuna yanıt bulmak gerekir. Bunun içinde ceza hukukunda (A)'nın suç teşkil edebilecek olay olguları belirlenmelidir. Örneğin,

(A),

(x) olgusundan, örneğin, hırsızlıktan,

(y) olgusundan, örneğin kişiyi yaralamaktan,

(z) olgusundan, örneğin ruhsatsız silah taşımaktan,

.....

cezalandırılabilir.

dddd. Olay Sorularının Dikkate Alınması

Olaya ilişkin sorulardan önce hangisinde başlanacağını cevabı bazen zorluk teşkil eder. Sorular genellikle zamansal bir sürece ya da mantıksal bir yapıya uygun olarak hazırlandığından, ilk sorudan başlamak daha doğru olur. Zor sorudan basit soruya doğru cevaplamak da bir yöntemdir.

Sınav süresi ve soruların bu süre içinde cevaplanacağı dikkate alındığında, öğrencinin bildiği kolay sorudan zor soruya doğru, soruların puanlarını dikkate alarak çözümlene yapmasında yarar bulunmaktadır.

hh. Pratik Çalışma (Sınav) Olayının – Hukuki Olayın Olgularının – Anlaşılması (Okunması)

aaa. Genel Olarak

Pratik çalışma ya da sınavda verilen olayın doğru biçiminde çözülmesi için, uyumsuzluk konusu olayın tüm yönleriyle, bir bütün olarak, tam ve doğru bir biçimde anlaşılması gerekir. Olay doğru biçimde ele alınmaz ise doğru bir şekilde değerlendirilemez ve anlaşamaz. Eğer öğrenci olayı doğru biçimde ele almaz ve değerlendirmemezse, öğrencinin olaya getirdiği hukuki çözüm eksik, hatalı ya da

yanlış çözüm olur. *Zevkliler*'in dediği gibi, ”*Neye çözüm bulmasını bilmeyen, hangi çözümü bulması gerektiğini de bilemez*”²¹.

Olayın anlaşılması meslek hukukçuları için de aynı şekilde önemlidir. Dava konusu uyuşmazlığı eksik veya hatalı şekilde değerlendiren, doğru olarak değerlendirmeyen dava taraflarının iddiaları ya da kararları yanlış olacaktır. Bu uyuşmazlık hakkında verilecek olan yargı kararı da doğru ve haklı olmayacaktır. Bunun için de yargılamaya katılanlar ve karar vericiler, uyuşmazlık konusu olaya hakim olmalı, olayı kendilerine mal etmelidirler.

Olayın anlaşılması, uyuşmazlık konusu “olayın okuması” (anlamlandırılması) olarak hukuk metodolojisinin temel konusudur.

Başarılı bir olay sınavının çözümü ancak maddi olayın doğru ve tam olarak anlaşılması ve değerlendirilmesi ile ortaya çıkabilir²². Bu nedenle, maddi olayın kapsamının ve içeriğinin eksiksiz ve bir bütün olarak anlaşılması gerekir. Maddi olayı eksiksiz ve hatasız okumak ve anlamak için yeterli zaman ayırmak gerekir. Bu zamanı ayırmadan aceleyle soruyu cevaplamaya başlamak doğru değildir.

Her olayın farklı olduğu unutulmamalıdır; en ufak ayrıntı, bilinen bir durumu bilinmeyen bir duruma dönüştürebilir ve bu ayrıntıya göre de varılacak çözüm değişebilir. Olayın olguları üzerinde çalışmak için harcanan zaman hiçbir şekilde boşa gitmez.

Bu nedenle maddi olay birkaç kez okunmalıdır. İlk okuma esnasında, olağan bir şekilde akla gelen düşünceler, sınav kağıdının kenar boşluğuna veya ayrı bir sayfaya not edilmelidir.

Maddi olay ikinci ve gerekirse üçüncü kez okunarak “değerlendirilmelidir”. Metindeki önemli kısımları, farklı renklerde boyamak ya da altlarını farklı şekillerde işaretlemek yararlı olur.

Uzun ve karmaşık metinli olaylarda, kişisel bir taslak ya da şema oluşturulması tavsiye edilir. Hukuki uyuşmazlıkta olayla ilgili tarih verisi varsa, bunları kronolojik sırayla gösteren bir zaman çizelgesi içinde not ya da taslak oluşturulmalıdır.

Maddi olayı anlamak ve çözmek için gerekli olan her olgudan yararlanılmalıdır. Maddi olay, yapay gözüğe ve hayatın olağan akışına aykırı olsa bile olduğu gibi alınmalı, tekrar sorgulanmalıdır. Bunlar bizi gerçeğe götürecek yollar olabilir. Maddi olayda gerçekliği şüpheli olan olgularda şüphe giderilmeli; eksik maddi olgular tamamlanmalıdır²³.

Maddi olayda eksiklik ve belirsizlik görülüyorsa, bu durum olayı yeniden gözden geçirmek için bir fırsat olarak kullanılmalıdır. Daha yoğun düşünme bile yardımcı olmazsa, maddi olay tekrar

21 **ZEVKLİLER**, Aydın, Hukuk ve Öğreti, TBBD., 1994/3 (<http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m1994-19943-948>), s. 397.

22 **OLZEN**, Dirk/ **WANK**, Rolf, Zivilrechtliche Klausurenlehre, 6. Auflage, München, 2010, s. 4 ff.

23 **DIEDERICHSEN**, Uwe/ **WAGNER**, Gerhard, Die BGB-Klausur, 9. Auflage, JuS, 1997, s. 161 ff.

anlaşılmaya çalışılmalıdır. Olayın olağan yaşam koşullarına uygunluğu varsayım olarak kabul edilmelidir²⁴.

Yine olayla ilgili herhangi bir bilgi verilmediği takdirde, bilgi verilmeyen hususlarda hukuka uygunluğun var olduğu kabul edilecektir. Örneğin olayda, A ve B'nin hukuki ehliyeti konusunda bilgi verilmeden bir satış sözleşmesinin imzalandığını söyleniyorsa, ehliyet yönünden geçerli bir sözleşme olduğu kabul edilecektir.

bbb. Olayın Doğru Okunmasının İlke ve Esasları

Olayın doğru şekilde anlaşılması aşağıdaki esaslara uyulmasına bağlıdır:

aaaa. Olayı Dikkatli Dinleme ve Okuma

Olayın dikkatle dinlenmesi ve/veya okunması, olayların eksiksiz, tam ve doğru bir şekilde anlaşılması için gereklidir²⁵. Bu gereklilik, doğru çözüme varmaya kadar geçecek tüm aşamalarda söz konusudur.

Bunun için yazılı belge dikkatli bir şekilde baştan sona okunmalı, sözlü anlatımda ise hiçbir sözcük kaçırılmaksızın anlatım dinlenmelidir. Her sözcüğün, hatta bağlacın önemli olduğu unutmamalıdır. Örneğin, “ve” bağlacını “veya” bağlayıcı olarak dinlemek ya da okurken bu anlamıyla anlamak, olayın ya da sorunun yanlış anlaşılmasına ve bunun sonucu olarak varılacak cevabın da yanlış olmasına sebep olur. Gözden kaçırılan ya da atlanan her sözcük, tüm sonucu etkileyebilir.

Uygulamada özellikle özel hukukta davanın taraflarca hazırlanması ilkesi hakim olduğundan, avukatın ihmal ettiği ya da atladığı bir olay olgusu karşı tarafın davayı kazanmasına sebep olabilir.

Okuma ve dinleme sakın, dikkatli ve konsantre olunarak yapılmalı, bunu sağlayan bir ortamda icra edilmelidir. Hukukçu, dinlediği ve okuduğu olayı kendisine mal etmelidir.

bbbb. Olayı Tüm Yönleriyle Bir Bütün Olarak Anlama

aaaaa. Bütün Olarak Anlama

Uyuşmazlık konusu olayın sadece bir bölümünün anlaşılması doğru ve haklı çözüm için yeterli değildir. Olayın geçmişiyle birlikte bir bütün olarak tüm yönleriyle anlaşılması gerekir²⁶. Bunun için acele etmeden, soğukkanlı bir şekilde olayın tümü okunmalı ve dinlenmelidir. Olayın sadece başının, aralıklarla bazı bölümlerinin ya da yalnızca sonucunun okunması ve dinlenmesi, olayın bir bütün olarak algılanmasını ve anlaşılmasını engeller.²⁷

24 DIEDERICHSEN/WAGNER, s. 161 ff.

25 ZEVKLİLER, s. 398.

26 ZEVKLİLER, s. 398.

27 ZEVKLİLER, s. 399.

Dinleme mümkün olduğunca kesilmeden bir bütün olarak yapılmalıdır. Dinlemeden önce ve sonra anlatandan sözlü anlatımını kağıda dökmesini istemek ve bu metni tekrar okumak faydalıdır. Okumadan sonra, anlatımda bulunanla birlikte, soru ve cevaplarla olayın üstünden gidilmeli, olayın gerçekliğine ilişkin boşluklar tamamlanmalıdır.

Sözlü anlatımda hukukçu tarafından not alınmasında fayda bulunmaktadır, sözlü anlatımdan sonra bu notlar okunmalı, olaydaki boşluklar soru ve cevaplarla tamamlanmalıdır.

bbbb. Baştan Aşağıya Birden Fazla Kez Okuyarak Anlama

Olay metni önce, buna ilişkin verilen ya da çözümü aranan sorularla, baştan aşağı bir kez okunmalıdır²⁸. Daha sonra her paragraf cümle cümle, her cümle de temel cümle ve yan cümle ayrımı içinde daha fazla düşünülerek, kendine mal edilerek ve değerlendirilerek okunmalıdır. Bu aşamada soruların cevabına esas olay ve olgular tespit edilir. Bu olaydaki maddi olgular anlaşılmaya çalışılır.

Sorunun cevabı olan olgular, diğer cümleler okundukça doğrulanmaya başlar; ya da farklı bir cevaba esas teşkil eden olay olguları ortaya çıkmaya başlar. Tereddüt ve şüphe halinde tekrar başa dönerek okuma yapılmalıdır.

İkinci ve sonraki olay okumaları pratik çalışma ya da sınav soruları ışığında ve hukuk normunun hukuki olgusunu sorgulamaya yönelik olmalıdır. Bu şekilde yapılan okuma sınavda ya da meslek yaşamında zaman kaybına neden olmaz, aksine zaman kazanılmasını sağlar.

cccc. Olan – Muhtemel – Sorularla Anlama

Pratik çalışma ya da sınavdaki olay, olay talimatı/sınav talimatı ile birlikte okunmalı ve değerlendirilmelidir; zira bu talimatlar olayın bütünü parçalarıdır²⁹.

Pratik çalışma ya da sınavdaki sorunun ne olduğu bilinmeden olayın belirlenmesi ve anlaşılması mümkün değildir. Eğer olayda sorulan soru dışında, başka muhtemel soruların cevapları aranır, sorunun dışında farklı bir cevap verilmiş olur; bu cevap da not değerlendirmesinde dikkate alınmaz. Sorunun cevabı yanında başka yanlış bilgilere yer verilmesi de doğru cevabın sorgulanmasına sebep olacaktır. Her sorunun cevabı kendi sorusunda cevaplanmalıdır. Sorular, olayın anlaşılması ve doğru cevaba ulaşılması için bazen yönlendirici olabilir, ipucu niteliğinde ifadeler barındırabilir. Bazı durumlarda akıllıca sorulan soru, karmaşık bir sorunun anahtarı olabilir.

Uygulamada ise meslek sahibi hukukçulara sorular verilmez. Meslek hayatında hukukçular genelde dinlediklerini yorumlayarak ya da yazılan metinleri okuyarak olayı ve olayın olgularını tespit etmeye, değerlendirmeye ve anlamaya çalışırlar. Hukukçu bu aşamada, hukuki uyumsuzluğu çözüme ilişkin soruları kendisine sorar.

28 ZEVKLİLER, s. 399.

29 ZEVKLİLER, s. 400.

Bunun için olayın özünün anlaşılması, o uyuşmazlığın çözümüne ilişkin soruların ne olması gerektiğinin belirlenmesi lazım gelir³⁰. Bu sorular, hukuki olayın ne sıfatla cevaplanacağına göre değişir. Örneğin, bir hukuki uyuşmazlıkta cevabı arayan davacının soracağı sorularla, davalının soracağı sorular farklılık arz eder. Her dava tarafı karşı tarafın soracağı soruları ve bunların cevap ve çözümlerini sorgulamalıdır. Taraf vekilinin davadaki başarısı da sadece kendisinin sorduğu sorulara bağlı değildir, karşı tarafın sorduğu sorulara verebildiği cevaplara da bağlıdır. Hukuki uyuşmazlığı çözen hakimin soracağı sorular ise farklıdır. Hakim, dava taraflarının verdikleri cevaplar ve sundukları çözümlerin yanında, yargı kararı için gerekli kendi çözümü sağlayacak sorular da sormalıdır. Hukukçunun başarısı maddi olayı sorularla sorgulamasına bağlıdır.

Hukukçunun olayı anlama faaliyeti, kişisel yetenek ve becerisine bağlı olduğu kadar, fakültede aldığı metodik bilgi ve uygulama derslerinde yaptığı faaliyetlere de bağlıdır. Uygulama dersleri öğrenciyi meslek yaşamına hazırlamakta, onun mesleğine uygun olarak yetişmesine hizmet etmektedirler.

Hukuk öğrencileri, gelecekteki meslek faaliyetlerinde bir olayda hangi olgular üzerinde durulması gerektiğini, bu olguların hangi hukuk kuralının olgusuna karşılık teşkil ettiğini, iddia ve savunmada olayın hangi olgularının kullanılacağını, bunlardan hangisinde ispat yükünün kendisinde, hangisinde karşı tarafta olduğunu, bu maddi olguların ispat edilip edilemediğinin tespit ve değerlendirmesini, lisans bilgilerine göre öğretim üyesinin gözetiminde ya da değerlendirmesiyle yapar. Meslek hukukçusu ise olayın ve olguların tespitini ve değerlendirmesini kendi başına yapmak durumundadır.

dddd. Şema, Taslaklarla ve Zamansal Çizelge ile Olayı Anlama

Şema, taslaklar ve zamansal çizelge, maddi olayı anlamaya yardımcı olduğu üzerinde durmuş idik, kısaca hatırlarsak³¹:

Olayların şemasının yapılması, olayın doğru ve tam olarak anlaşılmasını sağlayabilir. Çok uzun ve çok karmaşık, anlaşılması zor olayları içeren metinler tüm yönleriyle bir küçük şemada özetlenebilir. Karışık ve anlaşılmasız ayrıntılı ilişkilerin olduğu olaylar bir şemada basit ve özetlenmiş şekliyle kolay anlaşılabilir hale gelebilir. Olay şema ile daha hızlı hatırlanır, ana hatlarıyla anlaşılır hale gelir.

Okunan ya da dinlenen uzun, karmaşık ve zor bir olayın temel noktalarının kısa notlar halinde önem ve tarihsel süreci içinde özetlenmesi olayı anlamada yardımcı olur. Taslak mümkün olduğunca özlü ve kısa ve de önemli olayları ortaya koyacak şekilde olmalıdır.

Olay sorularının cevapları için taslak hazırlanması ve sonrasında bu taslakların düzgün bir dille tekrar sınav kağıdına aktarılması bazen sınav süresinin yeterli olmaması sebebiyle cevapların sınav kağıdına aktarılamaması sonucunu doğurabilir. Bazen de taslağın cevaba göre özet niteliğinde olmasından ötürü, cevabı tam olarak karşılayamaması tehlikesi söz konusudur.

30 HİRŞ, s. 11.

31 KARAYALÇIN, Yaşar/ YONGALIK, Aynur, Hukukta Öğretim – Kaynaklar – Metod: Problem Çözme, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 266 vd; ZEVKLİLER, s. 402.

cccc. Maddi Olayların Doğruluğunu ve Gerçekliğini Anlama, Tespit Etme ve İnceleme

aaaaa. Genel Olarak

Olay sorusunu hukukçunun tam anlamıyla kendisine mal edebilmesi için onu bir bütün olarak dikkatlice okuması – ya da dinlemesi – yeterli değildir; hukukçu soruyu doğru anlamalıdır. Metni doğru okuyan, ama yanlış anlayan öğrencinin cevabı da doğal olarak yanlış olacaktır. Olay doğru değerlendirilmeli ve ayrıca sorular da doğru anlaşılmalıdır. Metinde verilen olayların doğru anlamlandırılması, doğru anlaşılmiş sorularla doğru ve anlamlı cevapları sağlar; soruları doğru gerektelendirmeyi sağlar.³²

Okunan metnin dildeki anlamı yanında hukuk dilindeki anlamını da dikkate almamız gerekir.

Bir metnin okumadaki anlamının kime göre gerçek ya da doğru olduğunu hukuk metodolojisi ortaya koyar. Kural olarak maddi olayın doğruluğu, zamanına uygun objektif yaşamın gerçekliğine uygun doğruluktur. Bir maddi olgunun doğruluğunun ispatını ise yargılama hukuku belirler.

bbbbb. Değerlendirme Unsurları

Maddi olayın doğruluğu ve gerçekliği anlayabilmek için aşağıdaki unsurlar değerlendirilir³³:

- o Amaç (hedef),
- o Davranış alternatifleri (aksiyonlar/alternatifler),
- o Çevresel (toplumsal yaşam) etkiler (durum, yaşamsal durum),
- o Amaç (karar) kriterleri (nitelik ve özellikler),
- o Amaca (sonuca) varma kriterleri.

B. HUKUKU UYGULAMAK: HUKUKU OKUMAK

Hukukun uygulanması bu çalışmanın kapsamını aşmakla birlikte hukuk metodolojisi kitabımızda verdiğimiz bilgilerden hareketle hukukun okunması metodunu aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz³⁴:

1. İLKE 3: Hukuki Soruna İlişkin Çözümün Temel Amacının (Hedefin) Belirlenmesi

Bu kapsamda,

- a. Sorun alanına ilişkin temel amaç yapısının belirlenmesi,
- b. Hedef (amaç) yapının operasyonlaştırılması: Değerlendirme ölçütlerine uygun sıralama yapılmalıdır.

³² ZEVKLİLER, s. 401.

³³ SCHNEIDER/ SCHNEIDER/ BRAUER, s. 10

³⁴ Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 389 vd.

2. İLKE 4: Hukuki Çözümler ve Gereçlendirme İçin Hukuki Bilginin Hukuk Kaynaklarından Belirlenmesi (Hukukun Kaynakları³⁵)

a. Asli Kaynak: Kanun Normu/ Kuralı/ Hükümü (Kanun Hukuku³⁶)

Bir kanun normunun uygulanabilir olabilmesinin (kümülatif) şartları şunlardır:

- Geçerli olması,
- Maddi bir olaya veya maddi bir duruma ilişkin kural talebi olması,
- Uygulanabilir olması.

b. Birinci Yardımcı Kaynak: Örf ve Adet Normu/Kuralı (Örf ve Adet Hukuku³⁷)

Bir örf ve adet normunun birincil yardımcı kaynak olarak uygulanabilme şartı, maddi olaya uygulanabilir kanun normunun olmamasıdır (Kanun Boşluğu) (TMK m.1/II).

Bir örf ve adet normunun uygulanabilir olabilmesinin (kümülatif) şartları:

- Objektif unsur: Toplumda **sürekli** uygulanma,
- Sübjektif unsur: Toplumsal **inanç**,
- Hukuki Unsur: Yaptırım (Tartışmalı).

c. İkincil Yardımcı Kaynak: Hakimin Yarattığı Norm/Kural (Hakimin Hukuku³⁸)

Hakim yarattığı hukukun uygulanabilmesinin şartı, maddi olaya uygulanabilir kanunun ve örf ve adet normunun olmamasıdır (Kanun boşluğunun örf ve adet kuralı ile doldurulamaması) (TMK m.1/II).

Hakim, “kanun koyucu gibi” hukuk kuralı yaratır (TMK m.1/II).

d. Hukukun Uygulanmasında Yardımcı Kaynaklardan Yararlanma (TMK m.1/II)

aa. Hukuk Doktrininden Yararlanma³⁹

bb. Yerleşmiş Yargı Kararlarından Yararlanma⁴⁰

35 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 517 vd.

36 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 537.

37 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 729 vd.

38 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 765 vd.

39 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 1608 vd.

40 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 1663 vd.

3. İLKE 5: Uyuşmazlık Konusu Maddi Olayın Çözümü İçin Hukukun Uygulanması

a. Asli Hukuk Kaynağı Olan Kanun Normunun Uygulanması

aa. Kanun Normunun Uygulanma Şekilleri⁴¹

Normların birlikte uygulanabilmesi şekilleri:

- aaa. Normların **Kümülatif** Uygulanması
- bbb. Normların **Alternatif** Uygulanması
- ccc. Normların **Paralel** Uygulanması (**Normların yarışması**)

Normların uygulanamaması, **normların çatışması** halidir.

bb. Kanun Normlarının Uygulanma Boyutları⁴²

aaa. Kişi Boyutunda Uygulama Alanı

bbb. Mekansal Boyutta Uygulama Alanı

aaaa. Uluslararası Boyutta Uygulama Alanı

bbbb. İkincil Milli Boyutta ve Federal Boyutta Uygulama Alanı

cccc. Milli Boyutta Uygulama Alanı

ccc. Yatay ve Dikey İlişkide Uygulama Alanı

aaaa. Dikey (Alt-Üst) İlişkide Uygulama Alanı (Hukuk Kaynaklarının Hiyerarşisi)

bbbb. Yatay İlişkide Uygulama Alanı (Özellik İlişkisi)

ddd. Niteliklerine Göre Uygulama Alanı (Kanun Normlarının Kombine Edilmesi)

aaaa. Emredici Hukuk Kuralları

bbbb. Tanımlayıcı Hukuk Kuralları

cccc. Yorumlayıcı Hukuk Kuralları

dddd. Tamamlayıcı Hukuk Kuralları (Atıf)

eeee. Modifiye Edici Hukuk Kuralları

ffff. Takviye Edici (Destekleyici) Hukuk Kuralları

eee. Zamansal Boyutta Uygulama Alanı

fff. Anlamsal Boyutta Uygulama Alanı: Kanunun Yorumlanması ve Gerekçelendirilmesi

41 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 612 vd.

42 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 1739 vd.

4. İLKE 6: Kanunun Yorumlanması, Geliştirilmesi (Tamamlanması ve Düzeltilmesi) ve Gerekçelendirilmesi (Anlamsal Boyutta Uygulama Alanı)

a. Kanunu Yorumla (Gerekçelendir) ⁴³

-Yargı kararını yorum elemanları ile gerekçelendirir.

-Kanun metnini amacındaki değere uygun gerekçelendirir.

-Gerekçelendirmede özel hukukta TMK m.1/I'de ifade edildiği şekliyle “*Kanun, sözüyle ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır.*” hükmünden hareketle gerekçelendir: Kanunun terim ve metnini amaca uygun olarak subjektif yorumu temel al; bunu önce sözel elemanla ve sonra diğer yorum elemanları ile gerekçelendirir.

-Yorum ilkeleri ile gerekçelendirir.

-Kanunun amacına uygun olarak kanun hükmünü amaçsal olarak daraltılmış ya da genişletilmiş şekliyle uygula.

aa. Kanunun Terimlerini Yorumla ⁴⁴

bb. Kanun Metnini Amaca Uygun Yorumla ⁴⁵

aaa. Temel Yorum Elemanı: Subjektif Amaçsal Yorum Elemanı

bbb. Yardımcı Birinci Yorum Elemanı: Sözel Eleman

ccc. Diğer Yorum Elemanları

aaaa. Sistematiik Eleman

bbbb. Mantıki Eleman

cccc. Tarihi Eleman

cc. Yorum İlkelerinden Yararlan ⁴⁶

aaa. Hukukun Genel İlkelerine (Kanun Prensiplerine) Uygun Yorum: Dürüstlükce Güven İlkesine Uygun Yorum

bbb. Temel Hak ve Özgürlere Uygun Yorum İlkesi

ccc. Yorumla Kamusal Yetki Yaratılmaması İlkesi

ddd. Kamusal Yetkilerin Dar Yorumlanması İlkesi

eee. Yorumla İstisna Getirilmemesi İlkesi

fff. İstisnaların Dar Yorumlanması İlkesi

43 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2131 vd.

44 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2390 vd.

45 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2449 vd.

46 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2787 vd.

ggg. Sistemsel Yorum İlkelerinin Uygulanması

aaaa. Kanunun Amacı (Özü) ile Kanun Metninin (Sözünün) Çatışmasında, Kanunun Amaca Uygun Yorumlanması İlkesi

bbbb. Anayasaya Uygun Yorum İlkesi.

cccc. Avrupa Birliği Hukukuna Uygun Yorum İlkesi

dddd. Hukukun Genel İlkelerine (Kanun prensibine) Uygun Yorum İlkesi

eeee. Yerleşmiş Yargı Uygulamasına Uygun Yorum İlkesi

dd. Diğer Gereçlendirme Metotlarından Yararlan

aaa. Topik (İlke) Metodu

bbb. Tipiklik Metodu

ee. Amaçsal Daraltma ve Amaçsal Genişletmeyle Yorumlama⁴⁷

Metodu: Objektif Yorum

b. Hukukun Geliştirilmesi (Hakimin Hukuku)

aa. Kanunun Tamamlanması⁴⁸

Metodu: Sübjektif Yorum

bb. Kanunun Düzeltilmesi⁴⁹

Metodu: Objektif Yorum + Hukuk idesi: Adalet

Kanunu Düzeltme Şekilleri:

aaa. Amaçsal Düzeltme (Amaca Uygun Düzeltme)

bbb. İlkesel Düzeltme (Hukukun Genel İlkesine Uygun Düzeltme)

ccc. Normların Çatışmasının Düzeltilmesi

cc. Hukukun Somutlaştırılması⁵⁰

Metotları:

aaa. Karşılaştırma (Olay/Dava) Yöntemi

bbb. Hareketli Sistem

47 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 1554 vd.

48 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 589.

49 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 590.

50 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 3068 vd.

Uygulama Alanı:

- Genel (içi boş) kavramların somutlaştırılması (Örneğin takdir yetkisinin somutlaştırılması),
- Genel hukuk ilkelerinin (hukuk prensiplerinin) somutlaştırılması (Örneğin, anayasal ilkelerin somutlaştırılması).

5. İLKE 7: Mantıksal İşleme (Dedüksiyonla) Maddi Olaya Kanun Normunun Hukuki Olgularının Uygulanması⁵¹

6. İLKE 8: Hukuki Çözümün (Yargı Kararının) Aranması

Hukuki sorunun çözümü söz konusu olduğunda, farklı çözüm imkanları vardır. Hukuk doktrini ve yerleşmiş yargı uygulaması ile hukuki çözüm imkanları tespit edilir, geliştirilir ve tartışılır; genellikle doğru hukuki çözüm konusunda bile bir hukuki tartışma vardır⁵². Sınavda öğrencinin olaya ilişkin hukuki çözüme uygun farklı hukuki görüşleri tartışması beklenir.

Hukuki soruna farklı şekillerde hukuki çözüm getirilebilir⁵³. En doğru hukuki çözümün seçilmesi önem taşır. Bu noktada iyi gerekçe ile desteklenen çözüm alternatifi tercih edilmelidir. Bununla birlikte, her durumda, söz konusu olası hukuki çözümlerin bağımsız gerekçeler yardımı ile çözülmesi önem taşır⁵⁴.

Olayın çözümünün doğruluğu ve tutarlılığı yanında gerekçenin kalitesi, hukuki sorunların çözümde önemlidir. Bir gerekçelendirme, tek taraflı yürütülmez, daha ziyade “artılar”ı (Pro) destekleyen ve aleyhtekileri (Con) çürüten “karşılıklı” (Contra) ifadeler üzerine oluşturulur⁵⁵. Buna ek olarak, gerekçelerin ifadelerle yeniden üretilmesi yerine gerçekten anlaşılıp açıklanması önemli fark yaratır.

- a. Hukuki çözüme ve gerekçelendirmeye ilişkin çözüm alternatiflerinin aranması,
- b. Hukuki çözüm alternatiflerinin gerekçelerinin belirlenmesi,
- c. Hukuki çözüm alternatiflerinin hukuki sonuçlarının tespit edilmesi,
- d. Hukuki çözüm alternatiflerinin ve onun gerekçelerinin ve hukuki sonuçlarının değerlendirilmesi önem arz eder.

7. İLKE 9: Hukuki Çözümün (Yargı Kararının) Belirlenmesi: Amaca Uygun Hukuki Sonuç Beklentisinin (Yargı Kararının) Seçilmesi

- Temel (önemli) sonuç beklentisi için olasılık tahmini,
- Belirli maddi olgu ve belgelere göre hukuki sonuçlar içinde temel (önemli) sonucun değerlendirilmesi,

51 Geniş bilgi için bkz. ANTALYA, HBK C. I: HT, N. 2791 vd.; ANTALYA, HBK C. II: HM, N. 2073 vd.

52 CZERNY, Olivia/ FRIELING, Tino, “Meine erste Zivilrechts-Klausur: Die vier Phasen der Klausurerstellung”, JuS, 2012, ss. 877-883.

53 KERBEIN, Björn, “Darstellung eines Meinungsstreits in Klausuren und Hausarbeiten”, JuS, 2002, H. 4, s. 353; PIEPER, Jan/ STENMANS, Jens, “Darstellung von Streitständen und Standardmuster juristischer Argumentation”, Ad Legendum, 2011, s.276.

54 WIEDUWILT, Hendrik, “Die Sprache des Gutachtens”, JuS, 2010, H. 4, s. 288.

55 CZERNY/FRIELING, s. 883.

- Belirsiz olan maddi olgu ve belgelere göre hukuki sonuçlar içinde temel (önemli) sonucun değerlendirilmesi önem arz eder.

8. İLKE 10: Yargı Kararı Stratejisinin Belirlenmesi ve Bu Stratejinin Sonuçlarının Değerlendirilmesi

9. İLKE 11: Yargı Kararının ve Onun Hukuki Sonucunun ve de Uygulanabilirliğinin Kontrol Edilmesi

Bu Kapsamda,

- Hukukilik (yasallık) kriterleriyle denetlenmesi,
- Hukukun gerçekliğine uygunluğun denetlenmesi,
  - Mantıksal işlemle (endüksiyonla) denetlenmesi,
  - Hükmün sonuç merkezli değerlendirilmesi,
  - Hükmün yerleşmiş yargı uygulamasına uygunluğunun denetlenmesi,
- Hukuk idesine uygunluğun denetlenmesi,
  - Dar anlamda hukukun idesi: Adaletle denetleme (hakkaniyet kontrolü),
  - Hukuk güvenliği yönünden denetlenmesi,
  - Eşitlik ilkesi yönünden denetlenmesi,
- Duyarlılık testiyle⁵⁶ denetlenmesi,
- Fonksiyonluluk (işlevsellik) kriterleriyle denetlenmesi,
- Çözümün uygulanabilirliğinin, benimsenebilirliğinin (kabul edilebilirliğinin) denetlenmesi önem arz eder.

10. İLKE 12: Seçilen Hukuki Çözümün (Yargı Kararının) Yerine Getirilmesi (Yargı Kararını ve Bunun Gerekçesini Açıklamak ya da Yazmak)

Mevlana Celaleddin'in söylediği üzere, “*Ne kadar bilersen bil; anlatabildiğin, karşındakinin anlayabildiği kadardır.*” Onun için doğru ve haklı sonucun, – öğrencinin doğru çözümünün-, açıklık, kısalık ve bütünlük içinde ortaya konulamaması halinde, varılan sonuç başarılı olmaz, en azından sonucun başarı gücü gölgelenir⁵⁷. *Hırş*'in ifade ettiği gibi, “*Uyuşmazlığı tam olarak açıklıyoruz, fakat kısa kesin. Dış görünüşe de önem veriniz*”⁵⁸.

Doğru sonucu yazma, kişinin yeteneğine bağlı değildir. Yazma zevk ve alışkanlığına sahip olan, yazma tekniğini ve dil kurallarını bilen, plân ve paragrafların oluşmasıyla ilgili gerekli deneyimi

56 Duyarlılık testi, tek tek parametrelerin bir sonucu nasıl etkilediğini belirleyen bir nicel analiz yöntemidir.

57 Bu konuda bkz. ZEVKLİLER, s. 421; HİRŞ, s. 92; KARAYALÇIN/YONGALIK, s. 272.

58 HİRŞ, s. 95.

bulunan herkes, zamanla başarıya ulaşır. Bunun için kişinin kendini yetiştirmesi, geliştirmesi ve düzeltmesi gerekir⁵⁹.

a. Açıklık

Dava dilekçelerinde – iddia ve savunmada – ileri sürülen hukuki yargının, ve bunların sonucunda varılan yargı kararının – öğrencinin çözümünün – açık, kısa, net ve anlaşılabilir sözlerle ortaya konulması gerekir⁶⁰. Ortaya konulan ifadede duru (berrak) bir şekilde günlük yaşam dili tercih edilmeli⁶¹, mümkün olduğunca kanun metninde kullanılan terim ve cümlelerle uzmanlık dili kullanılmalıdır. Özellikle, hukuk terimleri ilgili hukuk bilim dilindeki ve kanundaki anlamıyla kullanılmalıdır.

İfadenin açık olabilmesi için aşağıdaki nitelik ve özelliklere sahip cümleler kullanılmalıdır:

aa. Basit, Yalın ve Kolay Cümleler Kullanılmalı

Hukuki görüş ve iddialarla varılan yargı kararı – öğrencinin çözümü – ifadeleri basit, kolay ve anlaşılabilir olmalıdır. Dolambaçlı ve ağdalı ifadelerden kaçınılmalıdır. Cümledeki ifade gereksiz yere uzatılmamalı, gereksiz ayrıntılara yer verilmemelidir. Özellikle dolambaçlı ya da ağdalı hukuki çözüm veya iddia ifadeleri, muhatabını, olay çözümünü denetleyen öğretim üyesini, yargılamada hakimin vereceği kararı olumsuz etkiler. Bu dolambaçlı ya da ağdalı ifadeler öğrencinin bilgisizliğini ya da iddianın sahibinin haksızlığını örtme ya da işi saptırma çabası olarak algılanabilir.

Güzel söz yazma ya da söyleme (hitabet) sanatı elbette en uygun ifade tarzıdır, ancak bunun kötüye kullanılmaması gerekir. Kötüye kullanma, olayın gerçeğini gizleme, saklama, saptırma ya da yargılamayı uzatma, akıl karışıklığına sebep olma vb. şekilde olabilir. Güzel söz söyleme iddianın ya da savunmanın ya da verilen kararın anlaşılmasını kolaylaştırır ve bunları basitleştirir. İfadeler mümkün olduğunca basitleştirmeli, duru bir Türkçe kullanılmalıdır.

İddia ya da verilen yargı kararı, – öğrencinin çözümü – makul ve haklı olduğu konusunda ikna edici olmalıdır. İfadede kullanılan kelime ve cümleler ne kadar basit olursa o kadar kolay anlaşılabilir olacaktır.

bb. Düzgün Cümleler Kullanılmalı

İddiadaki, savunmadaki ve de bunların sonucundaki yargı kararındaki cümlelerde – öğrenci çözümü-, kapsam ve içerik düzgün bir şekilde ortaya konulmalıdır. Cümle içindeki ifadeyle amaçlanan anlama

59 KANTEMİR, Enise, Yazılı ve Sözlü Anlatım, Engin Yayınevi, Ankara, 1997, s. 114-116.

60 Üslupta açıklık ve objektiflik için bkz. HİRŞ, s. 123 vd.

61 ZEVKİLİLER, arı Türkçe kullanılmasını tavsiye etmektedir. (s.93).

uygun kelimeler seçilmeli; yani kim, kime, neyi, niçin, nasıl, nerede, ne zaman, hangi vb. şeklindeki bilgiler, net olarak düzgün ifadelerle ortaya konulmalıdır.

Düzgün ifade düzgün cümlede, düzgün anlamı açıklar. Devrik cümle kullanmaktan kaçınmak gerekir.

İddia ya da savunma, olay ve kurala uygun şekilde doğrudan ifade edilmelidir; dolaylı ifadelerinden, özellikle karşıt kavram kanıtı şeklindeki ifadelerden kaçınılmalıdır.

cc. Kısa ve Öz Cümleler Kullanılmalı

Anlaşılabilir ifade en iyi kısa cümlelerle ifade edilir; bunun için de uzun ve birleşik cümlelerden kaçınılmalıdır. En zor ifade kısa olarak ifade edilendir. Aynı cümle ya da paragraf içinde birbiriyle çelişkili ve çarpışık ifadeler kullanılmamalıdır. Cümle içinde cümle kullanılmamalıdır. Uzun cümleler içinde anlatmak istenilen ifade kaybolmamalı, cümlelerin içinde muhatap kaybolmamalıdır.

Güzel sözler kısa ve özlü olur. Pascal'ın yazdığı üzere “*Bu mektubu her zamaninkinden uzun yazıyorum çünkü kısa yazacak kadar vaktim yok*”.

dd. Münasebetsiz Cümleler Kullanılmamalı

Hukukçu ve hukukçu adayının kullandığı cümle üsluba uygun olmalı, münasebetsiz ifadeler içermemelidir. Resmi makamlara ve yargılama organlarına verilen dilekçelerde, özlü ve resmi bir üslup kullanılmalıdır.

HMK m.32/2'de “*Okunamayan veya uygunsuz yahut ilgisiz olan dilekçenin yeniden düzenlenmesi için uygun bir süre verileceği ve bu dilekçenin dosyada kalacağı, verilen süre içinde yeni bir dilekçe düzenlenmezse, tekrar süre verilmeyeceği*” düzenlemiştir⁶². Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, nezaket ve saygı kuralları içerisinde kalınarak icapsız sözlere yer verilmeyen ve hukuk kuralları dışına çıkan münasebetsiz temyiz evrakının yeniden düzenlenmesi halinde inceleneceğine karar vermiştir⁶³.

ee. Dil Bilgisine Uygun Cümleler Kullanılmalı

Cümle dil bilgisi (yazım) kurallarına uygun bir şekilde düzenlendiğinde, yazıda ifade edilmek istenenin yanlış anlaşılması engellenir; ifade anlaşılır olur. Özellikle özne yüklem ve tümleş ilişkisine dikkat edilmelidir. Yazım kurallarına uyma, iletişimi kolaylaştırma ve yazmada birliği sağlamaya hizmet eder⁶⁴.

62 Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2011/8814 Esas 2011/11780 sayılı kararında “davalı vekilinin karar düzeltme dilekçesinde, yerel mahkeme hakimine yönelik olarak savunma sınırlarını aşan icapsız sözlerin yer aldığı görülmüştür. Bu haliyle karar düzeltme dilekçesinin münasebetsiz evrak niteliğinde olduğunun kabul” etmiştir.

63 <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=59896> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)

64 KAVCAR, Cahit/ OĞUZKAN, Ferhan/ SEVER, Sedat, Türkçe Öğretimi, Engin Yayınevi, Ankara, 2001.

Cümle içinde ya da cümleler arasında kullanılan bağlaçlar, anlamlarına ve dil bilgisi kurallarına uygun olarak kullanılmalıdır.

Dil bilgisi kurallarına dahil olan noktalama işaretlerine dikkat edilmelidir.

b. Konuya Uygun Kısalık

İfade amaca ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır, ne eksik ne de fazla cümleyle oluşturulmalıdır. İfade amaca uygun kapsam ve içeriği, saf özü ifade eden kısalıkta olmalıdır⁶⁵.

İfadede tekrardan kaçınılmalı, gereksiz uzun cümlelere yer verilmemelidir. İfadelerde ilgisi olmayan şeylere yer vermemeli, gereksiz ayrıntıya girilmemeli, karmaşaya yer vermemelidir. İfadede konu dışına çıkılmamalıdır⁶⁶.

Kısa ve özlü ifadeler, ilgisinin konuyu sıklımadan dikkatine vererek okumasına, anlatılanı anlamasına ve anlatılanı izlemesine yardımcı olur.

Öğrenci, sınav süresi sınırlı olduğundan, bu süreyi akılcı kullanmak zorundadır. Bu sebeple soruyu yeterli özde ve kısalıkta cevaplamak durumundadır. Soru dışında akla gelen muhtemel sorunları tartışmak ve bunları cevaplamak, kısıtlı süre içerisinde mümkün değildir. Öğrenci ayrıntılarda boğulmamalı ve ayrıntıda kaybolmamalıdır. Sorunun özünü kaybetmeden, cevabı temel esasları kapsayacak şekilde kısa ve öz bir biçimde vermelidir. Uсталık, sorunun cevabını, kapsamlı ancak özlü bir şekilde kısaca vermektir.

Zamanla ve uygulamayla kazanılan bu özlü ve kısa anlatım ustalığı, sadece öğrencinin değil, hukukçunun en önemli yeteneğidir. Uygulamada avukatların uzun dilekçelerinde, uzun anlatımlarında ara özetlere yahut dilekçenin sonunda bir kısa özete yer vermelerinde yarar bulunmaktadır.

c. Bütünlük

Öğrencinin cevabı, davada tarafların iddiası ya da yargı kararında metin, aynı anlam etrafında toplanan, biçimce de birbirine bağlanan fikirlerden, mantıki bütünlük taşıyan cümlelerden meydana gelir. Demek ki paragrafın yapısını belirleyen temel öge olan cümleler belli bir mantıki sıralama içinde bir bütünlük taşımalıdır.

Metin ve onu oluşturan paragraflara ilişkin cümleler arasında, metnin kendine özgü yapısı içinde düşünsel ve sistematik bir bütünlük bulunmalıdır⁶⁷.

Doğru anlatımlı bir paragrafta her cümle kendinden önceki cümlelerin devamı, kendinden sonraki cümlelerin ise hazırlayıcısıdır. Bunun için de cümleler arasındaki dil ve anlatım ilişkisi bir bütünlük

65 ZEVKLİLER, s. 429 vd.

66 HİRŞ, s. 96.

67 ZEVKLİLER, s. 432 vd.

içinde ortaya konulmalıdır. Çünkü bu bütünlük olmadan cümleler arasında ilişki oluşturulamaz. Her cümle, kendi içinde taşıdığı anlam ve paragrafta yüklendiği göreviyle metindeki düşünceyi belirgin bir şekilde ortaya koyar.

aa. Belirli Bir Düşünsel Sırayla ve Sistematik Sıralamayla İfade

Doğru yazabilmek için, doğru düşünmek gerekir. Düşündükten sonra da düşünceleri doğru ve amaca uygun düşünsel ve sistematik sırayla anlatabilmek lazım gelir⁶⁸. Anlatılanlar doğru ve uygun şekilde yazıya dökülmelidir. Düşüncenin nasıl ifade edileceği, bu düşünce yazıya dökülmeden önce planlanmalı ve yapılan plana göre düşünce yazıya geçirilmelidir⁶⁹.

Belirli bir sıra ile ifade, öğrencinin soru sırasına göre cevaplandırma yapması anlamına gelmez; ancak genellikle aynı olaya ilişkin sorular arasında mantıklı bir bağ bulunmaktadır. Bu sebeple, zorunlu olmamakla birlikte, olayın soru sırası içinde cevaplanmasında yarar bulunmaktadır.

Olayın gelişiminin değerlendirilmesi, olayların tarih sırasına göre yapılmalı; önceki olayların sonraki olaylarla olan ilişkisi ve etkisi göz ardı edilmemelidir. Ancak kanun hükmünün, değerlendirme yapılırken belirli bir anın esas alınmasını öngörmesi durumunda, bu ana göre tespit ve değerlendirme yapılmalıdır. Örneğin, miras hukuku değerlendirmelerinde miras bırakanın ölüm tarihi esas alınır.

Olayın çözümünde hukuki olgu olarak önem taşıyan ve hukuki sonucu etkileyen “etkin” hukuki olgular ön planda tutulmalıdır. Olayın olgularından önemli olan önemsiz; değerli olan değersiz tercih edilmelidir. Olayın olguları bu sıralamaya göre incelenmeli ve değerlendirilmelidir; bu sıralama çerçevesinde olgular ifade edilmelidir. Önemsiz olay olgusu önemli olan olgunun önüne çıkmamalı, önemli olguyu örtmemelidir.

Öğrenci sınavı çözerken, “önemli olan ilk intiba” olacağından, olayın önemli can alıcı noktalarını, kendisine puan kazandıracak hususları cevap kağıdında öne çıkarmalıdır. Önemsiz noktalarla uğraşarak puan ve zaman kaybına sebebiyet vermemelidir.

bb. İfadeler Arasında Mantıklı Bir İlişki Kurulması

Ortaya konulan anlatımda ifadeler, kendi içinde uyumlu olmalıdırlar, mantıksal olarak birbirlerine uygun olmalıdırlar ve birbirleri ile çelişmemelidirler⁷⁰. Anlatım sadece belirli bir sıra içinde olmamalıdır, aynı zamanda mantıksal bir uyum içinde amaca uygun ifadelerle anlatılmak istenen ortaya konulmalıdır. Anlatımda kullanılan ifadeler, anlatımla arzulanan amaca uygun olarak, çelişkisiz bir şekilde ve mantıklı ilişki içinde yazıya aktarılmalıdır.

68 HİRŞ, s. 112; ZEVLİLER, s. 433.

69 HİRŞ, s. 98.

70 HİRŞ, s. 96; ZEVLİLER, s. 434 vd.

KAYNAKÇA

- ANTALYA**, O. Gökhan, Hukuk Bilimine Katkı Olarak – Hukuk Metodolojisi, C. II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021. (Kısaltılmışı : **ANTALYA**, HBK C. II: HM).
- ANTALYA**, O. Gökhan, Hukuk Bilimine Katkı Olarak – Hukuk Teorisi, C. I, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020. (Kısaltılmışı : **ANTALYA**, HBK C. I: HT).
- ANTALYA**, O. Gökhan/ **TOPUZ**, Murat, Marmara Hukuk Yorumu – Medeni Hukuk (Giriş Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri), C. I , 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ANTALYA**, O. Gökhan, Marmara Hukuk Yorumu – Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Temel Kavramlar – Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri), C. V/1,1, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- CZERNY**, Olivia/ **FRIELING**, Tino, “*Meine erste Zivilrechts-Klausur: Die vier Phasen der Klausurerstellung*”, JuS, 2012, ss. 877-883.
- DIEDERICHSEN**, Uwe/ **WAGNER**, Gerhard, Die BGB-Klausur, 9. Auflage, JuS, 1997.
- ENGISCH**, Karl, Logische Studien zur Gesetzesanwendung, 3. Auflage, Heidelberg, 1963.
- GADAMER**, Hans-Georg, Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik, 5. Auflage, Tübingen, 1986.
- HİRŞ**, Ernst E., Pratik Hukukta Metod, Güncelleşmiş 8. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017.
- HONSELL**, Heinrich/ **MAYER-MALY**, Theo, Rechtswissenschaft: Die Grundlagen des Rechts, 7. Auflage, 2017.
- KANTEMİR**, Enise, Yazılı ve Sözlü Anlatım, Engin Yayınevi, Ankara, 1997.
- KARAYALÇIN**, Yaşar/ **YONGALIK**, Aynur, Hukukta Öğretim – Kaynaklar – Metod: Problem Çözme, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020.
- KAVCAR**, Cahit/ **OĞUZKAN**, Ferhan/ **SEVER**, Sedat, Türkçe Öğretimi, Engin Yayınevi, Ankara, 2001.
- KERBEIN**, Björn, “*Darstellung eines Meinungsstreits in Klausuren und Hausarbeiten*”, JuS, 2002, H. 4, ss. 353-355.
- LARENZ**, Karl /**CANARIS**, Claus-Wilhelm, Methodenlehre der Rechtswissenschaft, 3. Auflage, Berlin-Heidelberg, 1995.
- OLZEN**, Dirk/ **WANK**, Rolf, Zivilrechtliche Klausurenlehre, 6. Auflage, München, 2010.
- PIEPER**, Jan/ **STENMANS**, Jens, “*Darstellung von Streitständen und Standardmuster juristischer Argumentation*”, Ad Legendum, 2011, ss. 276-281.
- REHBINDER**, Manfred, Rechtssoziologie, 2. Auflage, Berlin, 1989.
- RYLE**, Gilbert, Der Begriff des Geistes, Stuttgart, 1969.
- SCHUSCHKE**, Winfried/ **SATTELMACHER**, Paul/ **SIRP**, Wilhelm/ **DAUBENSPECK**, Hermann/ **LÜTTIG**, Paul/ **BEYER**, Gerhard, Bericht, Gutachten und Urteil, 33. Auflage, München, 2003.
- SCHAPP**, Jan, “*Der Fall in der juristischen Methodenlehre*”, Subsumtion: Schlüsselbegriff der Juristischen Methodenlehre, (Hrsg. **GABRIEL**, Gottfried/ **GRÖSCHNER**, Rolf), Tübingen, 2012, s. 227 ff.
- SCHNEIDER**, Egon/ **SCHNEIDER**, Harald/ **BRAUER**, Helmuth, Der Zivilrechtsfall in Prüfung und Praxis, 7. Auflage, 1988.
- TIEDEMANN**, Klaus, Tatbestandsfunktionen in Nebenstrafrecht, Tübingen 1969.
- VALERIUS**, Brian, Einführung in den Gutachtenstil, 3. Auflage, Berlin, 2009.
- VOGEL**, Ivo, Erfolgreich recherchieren – Jura, 2012.
- WIEDUWILT**, Hendrik, “*Die Sprache des Gutachtens*”, JuS, 2010, H. 4, ss. 288-292.
- ZEVKLİLER**, Aydın, Hukuk ve Öğreti, TBBĐ., 1994/3 (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1994-19943-948>), ss. 375-435.
- ZIMMERMANN**, Walter, Klage, Gutachten und Urteil, eine Anleitung für die zivilrechtlichen Ausbildungs – und Prüfungsarbeiten mit Beispielen, 21. Auflage, 2019.